

Nationellt releasecenter Snomed CT
ehalsa@socialstyrelsen.se

Metaterminologin i Snomed CT

Då Snomed CT numera används och implementeras i allt högre grad har behovet av en tydlig kommunikation kring begreppssystemet ökat. För att uppnå en mer konsekvent beskrivning av Snomed CT:s metaterminologi har Socialstyrelsen genomfört en översyn av ett antal utvalda centrala begrepp.

Översynen genomfördes i september 2023 av terminolog Stefano Testi på uppdrag av Socialstyrelsen och terminolog Annika Asp för NAG Snomed CT¹ tillsammans med Emma Hultén och Lotti Barlow, Nationellt releasecentrum, Socialstyrelsen. Översynen resulterade i följande beslut:

Beslut

Använd **fully specified name** även på svenska första gången i en text, använd sedan förkortningen **FSN**.

Använd **rekommenderad benämning** för *preferred term*.

Använd **accepterad synonym** för *acceptable synonym*.

Diskussion

I texter om Snomed CT på svenska behöver man kunna skriva och prata om det som på engelska heter *fully specified name (FSN)*, *preferred term* och *acceptable synonym*.

¹ Nationell arbetsgrupp Snomed CT under Nationella samverkansgruppen för strukturerad vårdinformation, inom regionernas kunskapsstyrningssystem

Fully specified name, FSN

Att direktöversätta ”fully specified name” till ”fullt specificerat namn” blir missvisande på svenska (och egentligen är också den engelska benämningen tveksam), eftersom terminologiläran skiljer mellan *term* och *namn* (eller egennamn).

Term är definierat som ”benämning för ett allmänbegrepp som tillhör ett fackområde”,² medan *egennamn* definieras som ”benämning på ett individualbegrepp” (något som det bara finns en referent av, och som därmed har ett namn, som Eiffeltornet).

Eftersom Snomed CT innehåller annat än typiska termer, till exempel ”född i Sverige”, ”bär utrustning för akutsjukvård”, ”personliga tillhörigheter och kläder”, ”effekter av överexponering för elektromagnetisk strålning” blir det även missvisande att tala om ”fullt specificerad term” på svenska. Ett förslag kunde då vara ”fullt specificerad benämning”, eftersom *benämning* är ett vidare begrepp än *term*. Men det är ju egentligen inte själva benämningen som är fullt specificerad. Det som avses är snarare en unik begreppsrepresentation, FSN ska unikt peka ut, avgränsa, ett visst begrepp från andra begrepp (exempel: Excision of middle ear polyp [procedure]).

Socialstyrelsen tror dock att det blir en för stor omlärningsprocess att gå från FSN till exempelvis UBR (för ”unik begreppsrepresentation”) som svensk benämning. Vårt förslag är därför att helt enkelt använda den engelska benämningen på svenska. Förslaget är då att skriva ”fully specified name” (FSN) första gången i en text och därefter i texten använda förkortningen FSN. Det är inte ovanligt att en internationellt etablerad förkortning används på svenska (ADHD, AIDS, DNA, TBE). Som jämförelse kan nämnas att Introduktionsguide till Snomed CT (2014)³ använder ”reference set” översatt i dokumentet.

Preferred term

Hur bör *preferred term* översättas till svenska? Vi påpekade ovan att *name* är missvisande för FSN. Även *term* leder tanken fel eftersom Snomed CT innehåller så mycket mer än rena facktermer. Därför vore det bättre att tala om *benämning*.

² Terminologins terminologi: ordlistan (https://terminologiframjandet.se/h552a9FtZ/wp-content/uploads/2019/03/Terminologins_terminologi.pdf)

³ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/dokument-webb/ovrigt/snomed-ct-introduktionsguide-20141130.pdf>

I termbanken rekommenderar Socialstyrelsen användningen av en viss term för ett visst begrepp. Där har ett grundligt terminologiarbete med begreppsanalys och termval gjorts och resultatet skickas på remiss till regioner, kommuner, organisationer inom vård och omsorg innan det publiceras i termbanken. När det gäller Snomed CT görs inte samma grundliga terminologiarbete i översättningen, framför allt på grund av den stora mängden begrepp. Kan man ändå säga att Socialstyrelsen *rekommenderar* användningen av benämningar i Snomed CT? Om två eller flera svenska benämningar för ett visst begrepp i Snomed CT föreslås, vilka kriterier finns för att bestämma att en av dessa benämningar ska anses vara den rekommenderade att använda i första hand? Bör alla benämningar anses vara likvärdiga?

Ett av syftena med såväl termbanken som Snomed CT är att bidra till ett enhetligt fackspråk inom vård och omsorg, och att därmed kunna dokumentera på ett enhetligt sätt. Även om det handlar om stora mängder att översätta så diskuteras det kontinuerligt fram principbeslut av typen ”skriv ej xxx, skriv yyy”.⁴ Redan i översättningsarbetet ska man ta i beaktande vilken benämning ett begrepp helst bör ha på svenska. Genom åren har det också arbetats fram rutiner för översättningsarbetet och vilka källor översättarna ska använda och i vilken prioritetsordning. Ambitionen är alltid att hitta den lämpligaste svenska benämningen för ett visst begrepp.

Om ett begrepp kan uttryckas med två eller flera termer ska du välja den term som ligger **så nära den kliniska verksamheten som möjligt** som rekommenderad term.⁵

Socialstyrelsen arbetar för en ändamålsenlig och strukturerad dokumentation inom vård och omsorg.

Ändamålsenlig och strukturerad dokumentation innebär att information om patienter och brukare har dokumenterats på ett sätt så att den är sökbar, kan delas, tolkas entydigt och sammanställas för de syften som den behövs för. Det betyder att informationen har dokumenterats med enhetliga begrepp, termer och

⁴ Se <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/e-halsa/snomed-ct/>

⁵ [Språkliga riktlinjer för översättningen av SNOMED CT till svenska](#), 2011, avsnitt 2.2.2

klassifikationer i en överenskommen struktur, och därför kan återanvändas i verksamheternas informationssystem.⁶

Snomed CT anges som ett av verktygen att använda för att uppnå entydighet. Även i 5 kap. 2 § HSLF-FS 2016:40⁷ nämns Snomed CT som en av publikationerna att använda för att försäkra sig om att uppgifterna som dokumenteras i en patientjournal är entydiga. Om den svenska utgåvan av Snomed CT skulle sakna uppgift om vilken av benämningarna som rekommenderas i första hand så blir det svårare att uppnå entydighet. Därför föreslår vi att *preferred term* på svenska blir *rekommenderad benämning*.

Acceptable synonym

Till varje begrepp i Snomed CT kan det finnas en eller flera svenska benämningar. Benämningarna ska vara synonyma och stå för samma begrepp. En av benämningarna ska väljas som rekommenderad (se avsnittet Preferred term ovan). Övriga benämningar för begreppet i fråga är godkända att användas för begreppet. Men vad ska en sådan synonym kallas på svenska? I SNOMED International Glossary (2020) står det, under uppslagstermen ”synonym”:

In any given language context, a concept may have any number of synonyms that are acceptable for use and must have one synonym that is preferred for use (the preferred term). The *synonyms* that are preferred or acceptable are specified by a *language reference set* for the relevant *language context*.⁸

På engelska används alltså ”acceptable”. I den svenska extensionen av Snomed CT används ”acceptabel”, se Figur 1 nedan.

⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/regler-och-riktlinjer/juridiskt-stod-for-dokumentation/andamalsenlig-och-strukturerad-dokumentation/>

⁷ [Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården](#)

⁸ <https://confluence.ihtsdotools.org/display/DOCGLOSS/SNOMED+Glossary>

Term	Accepterbarhet (SV)
S ★ vaccination mot fästingburen virusencefalit (TBE)	Rekommenderad ⓘ
S ✓ TBE-vaccination	Acceptabel ⓘ
S ✓ vaccination mot fästingburen encefalit	Acceptabel ⓘ

Figur 1 I den svenska extensionen av Snomed CT används "acceptabel"

Möjligen kan dock "acceptabel" ge ett svagare intryck än "accepterad". Se Svensk ordbok:⁹

acceptabel

som kan accepteras

EXEMPEL: *en någorlunda acceptabel hyra; dagens krav på en acceptabel arbetsmiljö; hans tredjeplacering var fullt acceptabel*

I Rikstermbanken¹⁰ står förkortningen "ACC" för "accepterad" (se Figur 2 nedan). Socialstyrelsens förslag för svensk benämning för acceptable synonym blir *accepterad synonym*. Vi diskuterade även *accepterad benämning* för att harmoniera med *rekommenderad benämning*, men vi ville att det skulle vara tydligt att det är just en synonym till den rekommenderade benämningen som avses.

läkemedelsform

SVENSK TERM (REK):	läkemedelsform
SVENSK TERM (ACC):	beredningsform
DEFINITION:	form som läkemedel förekommer i

Figur 2 Utdrag ur Rikstermbanken

⁹ <https://svenska.se/>

¹⁰ <https://www.rikstermbanken.se/>